

KHT A

TILINTARKASTUSLAUTAKUNNAN PÄÄTÖS

KHT A:n toiminta X Oy:n tilintarkastuksessa

Asian vireilletulo

Tilintarkastajan työhön kohdistuneessa laaduntarkastuksessa ilmenneiden seikkojen vuoksi PRH:n tilintarkastusvalvonnan laadunvarmistusyksikkö on esittänyt tutkintayksikölle pyynnön tutkia tilintarkastajan toimintaa. Laaduntarkastuksessa tarkastettu toimeksianto koskee X Oy:n (jäljempänä yhtiö) tilintarkastusta tilikaudelta 1.1.2016-31.12.2016. KHT A on suorittanut tilintarkastuksen B Oy:n nimeämänä päävastuullisena tilintarkastajana.

Yhtiön tilinpäätöksen 31.12.2016 liitetiedoissa on esitetty, että yhtiö on myöntänyt lyhytaikaisen 1.336.650 euron lainan toimitusjohtajalle. Tilintarkastajan työpapereihin sisältyvistä yhtiön pää- ja päiväkirjoista ilmenee, että yhtiön pankkitililtä on siirretty varoja tilikaudella useilla tilisiirroilla yhtiön toimitusjohtajalle. Lähipiirilainan alkusaldo tilikaudella 2016 on ollut 1.142.043 euroa ja loppusaldo 1.333.650 euroa. Liitetietona esitetty summa on poikennut yhtiön kirjanpidon saldosta 3.000 euroa. Tilintarkastajan työpapereihin on merkitty, että toimitusjohtaja ei maksa korkoa lähipiirilainasta eikä lainasta ole minkäänlaista lainasopimusta. Tilintarkastuskertomus on annettu vakiomuotoisena.

Tilintarkastajan selvitys

KHT A on antanut toiminnastaan tilintarkastusvalvonnalle 25.9.2018 päivätyn selvityksen. Tilintarkastusvalvonta on kuullut A:ta myös laaduntarkastuksen yhteydessä.

Tilintarkastusvalvonnalle antamassaan selvityksessä A on todennut, että toimitusjohtajan lähipiirilainajärjestely on ollut käytössä yhtiössä vuodesta 2012 alkaen. Rahansiirrot, joista lainapääoma on muodostunut, osingonjaot, joista muodostuvilla vastasaamisilla lainaa on lyhennetty, ja takaisinmaksut on kirjattu yhtiön kirjanpitoon. Lainajärjestely on dokumentoitu muun muassa yhtiön hallituksen kokouspöytäkirjassa 14/2014 ja kaikki osakkeenomistajat ovat olleet tietoisia järjestelystä. Kaikki osakkeenomistajat ovat olleet myös läsnä yhtiökokouksissa, joissa tilinpäätökset on vahvistettu. Laina on sisältynyt tilinpäätökseen. Tilintarkastuksen 2016 yhteydessä lähipiirilainasta on keskusteltu yhtiön talousjohtajan ja toimitusjohtajan kanssa. Tilintarkastuksessa lainan loppusaldo on tapahtumatasolla täsmäytetty tilinpäätökseen.

Tilintarkastajan mukaan osakeyhtiölaki ei edellytä osakkeenomistajien yksimielistä päätöstä lähipiirilainasta, eikä tilintarkastuksessa ole ollut syytä tällaista päätöstä edellyttää. A katsoo, ettei lähipiirilainan korottomuus ole ristiriidassa OYL:n yleisten periaatteiden kanssa, koska toimitusjohtaja ja hänen vaimonsa omistavat yhtiön 100 prosenttisesti, joten maksaja ja edunsaaja olisivat sama taho.

Liiketapahtumien liiketaloudellisuutta A on perustellut sillä, että lähipiirilaina liittyy vuonna 2006 konsernissa toteutettuun kiinteistö- ja lainajärjestelyyn, jossa yhtiön pääkonttorikiinteistö on myyty kiinteistöyhtiölle. Kiinteistöyhtiön pääomistaja on yhtiön toimitusjohtaja. Kiinteistökaupan rahoitusjärjestely on tehty 10 vuoden rahoitussopimuksella ja lainanantajina ovat keskinäinen eläkevakuutusyhtiö ja pankki. Rahoitusjärjestelyn ehtona on ollut yhtiön toimitusjohtajan tekemä henkilökohtainen sijoitus kiinteistöyhtiöön. Tämä sijoitus on rahoitettu pankilta otetulla henkilökohtaisella lainalla ja yhtiöstä nostettuja varoja on käytetty lainan lyhennyksiin ja korkoihin. Kiinteistö- ja lainajärjestelyn seurauksena yhtiö on saanut paremmat rahoitusehdot, konsernin velkaa on saatu vähennettyä ja kiinteistöön liittyvät vastuut ovat poistuneet konsernista. Vuonna 2006 toteutettu kiinteistö- ja lainajärjestely on mahdollistanut yhtiölle lisärahoituksen.

A:n mukaan lainan arvostusta tarkastettaessa ja vakuuden tarvetta arvioitaessa on huomioitu se, että toimitusjohtaja omistaa 98,5 prosenttia yhtiön osakkeista ja on yhtiön hallituksen jäsen. Kyseinen osakeomistus muodostaa merkittävän varallisuuserän velallisen henkilökohtaisessa taloudessa sekä mahdollistaa myös velan poismaksamisen osingonmaksun muodossa, sillä yhtiössä on riittävästi voitonjakokelpoisia varoja siihen, että laina olisi voitu maksaa kokonaisuudessaan heti nostamalla summa osinkoina yhtiöstä. Lisäksi yhtiö on saanut lainan vakuudeksi jälkipantti erääseen kiinteistöön.

Ratkaisu

Tilintarkastuslautakunta antaa KHT A huomautuksen.

Perustelut

Tilintarkastuslain (1141/20015) 3 luvun 1 §:n mukaan tilintarkastuksen kohteena on yhteisön tilikauden kirjanpito, tilinpäätös sekä hallinto. Hallinnon tarkastus tarkoittaa osakeyhtiössä osakeyhtiölainsäädännön noudattamisen tarkastamista hyvää tilintarkastustapaa ja olennaisuuden periaatetta noudattaen¹. Hyvään tilintarkastustapaan kuuluu tarkastustyön dokumentointivelvollisuus. Kansainvälinen tilintarkastusstandardi ISA 230 (*Tilintarkastusdokumentaatio*) ohjeistaa yksityiskohtaisesti dokumentoinnin laatimista ja sisältöä sen varmistamiseksi, että tilintarkastusstandardissa ISA 200 määritellyt tilintarkastajan yleiset tavoitteet saavutetaan.

A on tilikauden 2016 tilintarkastuksessa todennut yhtiön antaman lainan korottomaksi ja dokumentoinut lainasopimuksen puuttumisen. Tilintarkastuslautakunta katsoo, että kun tilintarkastaja on havainnut lähipiirilainan olevan koroton, annetun ilman nimenomaista lainasopimusta ja olevan olennainen suhteessa tunnuslukuihin, tilintarkastajan olisi tullut hankkia riittävä määrä tarkoitukseen sopivaa evidenssiä arvioidakseen ja dokumentoidakseen, ettei lähipiirisuhteisiin ja -liiketoimiin liity olennaisen virheellisuuden riskiä.

Asiassa esitetyn selvityksen perusteella tilintarkastaja ei ole kerännyt evidenssiä eikä dokumentoinut havaintojaan tai johtopäätöksiään siitä, miten tilikaudella 2016 toimitusjohtajalle annettujen lähipiirilainojen laillisuutta on yhtiössä arvioitu. Tilintarkastaja on tilintarkastusvalvonnalle antamassa selvityksessään esittänyt, että lähipiirilaina on toteutettu kaikkien osakkeenomistajien suostumuksen perusteella. Selvityksestä on pääteltävissä, että tilintarkastaja on perustellut järjestelyn hyväksyttävyyttä sillä, että osakeyhtiölain 13 luvun 6 §:n 4 momentti mahdollistaa vapaan pääoman jakamisen kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella myös muutoin kuin yhtiökokouksessa tehdyn päätöksen perusteella. Tilintarkastajan

¹ Tilintarkastajan raportointi. ST-Akatemia 2016 s. 299.

työpaperit eivät kuitenkaan osoita, että tilintarkastaja olisi tilikauden 2016 tilintarkastuksessa arvioinut yhtiön pää- ja päiväkirjoista ilmenevää yhtiön varojen käyttöä kyseisen lainkohdan mukaisena varojen jakamisena eikä tilintarkastaja ole tarkastanut sitä, että osakeyhtiölain 5 luvun 1 §:n 2 momentin vaatimuksia yksimielisten osakkeenomistajien jakopäätöksen dokumentoinnista olisi noudatettu.

Tilintarkastuslautakunta toteaa, että yhtiön kymmenen vuoden takaisessa kiinteistö- ja lainajärjestelyssä on sinänsä saatettu ottaa huomioon toimitusjohtajan lainanhoidokyvyn arvioinnissa ennusteita yhtiön osingonmaksukyvyistä. Järjestely ei ole edellyttänyt eikä edelleenkään edellytä lähipiirilainan antamista toimitusjohtajalle, vaan ainoastaan yhtiön toimitusjohtajan sijoitusta yhtiöön. Esitetty selvitys perustelee lainajärjestelyä lähinnä yhtiön toimitusjohtajan taloudellisen edun näkökulmasta. Näihin seikkoihin nähden tilintarkastaja ei ole esittänyt riittävää evidenssiä siitä, että hän olisi tarkastuksen yhteydessä arvioinut sitä, onko lähipiirilainalla ollut yhtiön kannalta liiketaloudellinen peruste.

Tilintarkastuslautakunnan saamien selvitysten perusteella yhtiöllä olisi saattanut olla mahdollisuus toteuttaa varojen jako tilintarkastajan kuvaamilla tavoilla ja kuitata lähipiirilainasaaminen yhtiössä tehdyn osingonjakopäätöksen ja osingonjakovelan perusteella. Yhtiön oma pääoma olisi tällöin ollut 1.333.650 euroa pienempi ja yhtiön lyhytaikaiset saamiset vastaavasti 1.333.650 euroa pienemmät kuin mitä tilinpäätöksessä on esitetty. Näillä kirjauksilla olisi ollut olennainen vaikutus tilinpäätöksen perusteella laskettuihin tunnuslukuihin kuten omavaraisuusasteeseen ja maksuvalmiuteen. Saatujen selvitysten perusteella ei ole todennettavissa, että tilintarkastaja olisi arvioinut yhtiön maksukykyä kuvaamassaan tilanteessa, jossa lähipiirilaina olisi kuitattu kokonaan osingonmaksua vastaan. Jälkikäteisillä arvioilla ei ole merkitystä tilintarkastajan tilintarkastustyön arvioinnissa tilikaudelta 2016.

Asiassa saatujen selvitysten mukaan yhtiön hallitus on tehnyt tilikaudella 2014 päätöksiä lähipiirilainoista ja päätösten mukaan lainan vakuudeksi on tuolloin saatu jälkipantti erääseen kiinteistöön. Selvityksessä kuvattu jälkipantti ei kata yhtiön kirjanpidosta 31.12.2016 ilmenevää lähipiirilainan pääomaa määrältään 1.333.650 euroa eikä tilintarkastajan selvitys vastaa yhtiön tilinpäätöksen liitetiedoissa annettuja tietoja lähipiirilainasta. Tilintarkastuslautakunta katsoo, että tilintarkastaja ei ole esittänyt riittävää evidenssiä siitä, että yhtiön saatava sen lähipiiriin kuuluvalla toimitusjohtajalta olisi turvattu yhtiön kannalta riittävillä vakuusjärjestelyillä.

Edellä lausutuilla perusteilla tilintarkastuslautakunta katsoo, ettei A ole hankkinut riittävää määrää evidenssiä arvioidakseen ja dokumentoidakseen, ettei lähipiirisuhteisiin ja -liiketoimiin liity olennaisen virheellisyysriskiä. Hänen antamistaan selvityksistä ilmenevät kommunikointi yhtiön johdon kanssa ja lähipiirilainan loppusaldon täsmäyttäminen tilinpäätökseen eivät ole olleet riittäviä tilintarkastustoimenpiteitä näissä olosuhteissa. Näin ollen A:n on katsottava menetelleen tilintarkastuslain 10 luvun 1 §:n tarkoittamalla tavalla tilintarkastusta koskevien säännösten vastaisesti.

Tilintarkastuslain 10 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan huomautus on riittävä seuraamus, jos moitittava menettely on vähäinen, siihen liittyy lieventäviä asianhaaroja tai se on taloudellisesti vähämerkityksellinen. Tilintarkastuslautakunta on ottanut huomioon seuraamuksesta päättäessään tilintarkastuslain 10 luvun 7 §:n mukaiset seikat. A:n virheellinen menettely liittyy lähinnä tilintarkastusdokumentaation puutteellisuuteen. Hänelle ei ole aikaisemmin määrätty kurinpidollista seuraamusta ja hän on tässä asiassa antanut vaaditut selvitykset avoimesti ja viivytyksettä. Koska menettelyyn

liittyy lieventäviä asianhaaroja, tilintarkastuslautakunta katsoo, että huomautus on riittävä seuraamus A:n moitittavasta menettelystä.

Sovellettavat säännökset Tilintarkastuslaki (1141/2015) 2 luku 7 §, 3 luku 1 ja 5 §, 4 luku 1 ja 3 §, 7 luku 3, 5 §, 10 luku 1 ja 7 §, kirjanpitolaki (1336/1997) 3 luku 1 ja 2 §, osakeyhtiölaki (624/2006) 1 luku 2 §, 3 §, 5 §, 8 §, 5 luku 1 §, 8 luku 5 ja 6 §, 13 luku 1 §, 6 §.

Valitusosoitus KHT A:lla on oikeus valittaa päätöksestä Helsingin hallinto-oikeuteen.

Asian ratkaisseet tilintarkastuslautakunnan jäsenet

Jussi Heiskanen (puheenjohtaja), Ari Ahti, Antti Fredriksson, Teija Laitinen, Leena Romppainen, Anders Tallberg ja Tiina Toivonen.

Vakuudeksi **PATENTTI- JA REKISTERIHALLITUS**
Tilintarkastuslautakunta

Jussi Heiskanen
Puheenjohtaja
Tilintarkastuslautakunta

Jaakko Mikkilä
Esittelijä
Tilintarkastusvalvonta

Liite Valitusosoitus